

NAISET PAITSIOSSA? – MAAHANMUUTTAJANAISTEN LIIKUNNAN TUNNUSPIIRTEITÄ SUOMESSA

TUOMAS ZACHEUS, PASI KOSKI, SUVI MÄKINEN

Yhteyshenkilö: Tuomas Zacheus, puh. 044-0342195, sähköposti: tuomas.zacheus@gmail.com

TIIVISTELMÄ

Zacheus T., Koski P., Mäkinen S. Naiset paitsiossa? – maahanmuuttajanaisten liikunnan tunnuspiirteitä Suomessa. Liikunta & Tiede 48 (1), 63–70.

■ Artikkelissa tarkastellaan Suomessa asuvien maahanmuuttajanaisten liikuntaa ja heidän siihen liittämiä merkityksiään. Tutkimusaineistoina käytetään Etelä-Suomessa asuville maahanmuuttajille tehtyä kyselyä (n = 399, joista naisia 276) ja maahanmuuttajanaisten haastatteluja (n = 23). Maahanmuuttajanaiset harrastavat vähemmän liikuntaa kuin kantaväestö tai maahanmuuttajamiehet. Kohderyhmän yleisimmin korostamia liikunnan merkityksiä ovat terveys, kunnan kohottaminen, rentoutuminen, ulkonäön parantaminen sekä liikunnan sosiaalinen puoli. Sen sijaan kilpaileminen, vanhempien odotukset ja yksin liikkuminen eivät ole tärkeimpien joukossa. Erot kantaväestöön nähden näyttäytyvät muun muassa suhtautumisessa ikääntyneiden liikuntaan ja eräissä toimintatavoissa liikuntapaikoilla. Myöskään tieto liikunnasta tai sen terveysvaikutuksista ei maahanmuuttajanaisilla ja kantaväestöllä ole aina samanlaista. Jotta naisia voitaisiin aktivoida liikkumaan, heidän liikunnassaan tulisi painottaa terveyteen, rentoutumiseen ja sosiaalisuuteen liittyviä asioita. Olisi myös ymmärrettävä, etteivät jonkun kulttuurin itsestään selvänä pitämät asiat ole välttämättä selviä toisen kulttuurin kasvateille.

Asiasanat: Maahanmuuttajat, naiset, merkitykset, kotoutuminen, liikuntasuhde

ABSTRACT

Zacheus T., Koski P., Mäkinen S. Women offside? – Meanings of sport and physical activity of immigrant women in Finland. Liikunta & Tiede 48 (1), 63–70.

■ This article examines the meanings of sport and physical activity of immigrant women in Finland. The data used in this article was collected with two different research methods. First, survey data was collected in southern Finland (n = 399, included 276 female immigrants). Second, 23 female immigrants were interviewed. The results showed that the female immigrants are not as physically active as their male counterparts or the native Finns. Health/well-being, becoming more fit, relaxation, improving one's looks, and being together are clearly the most important meanings in physical activity and sport to immigrant women. In contrast, competing, parents and spouse's expectations or exercising alone do not have such importance. The attitude towards the physical activity of the elderly people, understanding how to act some sport places, and the knowledge related to physical activity or its health effects vary between some immigrants and the native Finns. If we want immigrant women to be physically more active, meanings which are related to health, relaxation and the sociability should be emphasized in their physical activity. One would also have to understand that the meanings which are obvious in some culture, are not necessarily obvious within some other.

Key words: Immigrants, women, meanings, integration, physical activity relationship

JOHDANTO

Maahanmuuttajien määrä Suomessa on viimeisen parinkymmenen vuoden aikana seitsenkertaistunut. Tällä hetkellä Suomessa asuu yli 150 000 ulkomaan kansalaista. Maahanmuuttoa ovat lisänneet ennen kaikkea 1990-luvun sodat ja kriisit sekä inkerinsuomalaiset paluumuuttajat perheineen. (Ekholm 2001; Pohjanpää, Paananen & Nieminen 2003, 10–16, 22; OPM 2010, 9.) Maahanmuuttajien määrään lisääntyminen on kansainvälinen ilmiö. Muualla kuin synnyinmaassaan asuvien määrä on maapallolla kaksinkertaistunut viimeisen 25 vuoden aikana. Keskeisiä syitä tähän ovat paitsi maapallon voimakkaasti kasvanut väestö, myös lisääntyneet sosioekonomiset erot köyhien ja rikkaiden valtioiden välillä. (Sam & Berry 2006, 1–2.)

Ajankohtaiseksi ja oleelliseksi kysymykseksi niin maahanmuuttajan kuin vastaanottavan valtionkin kannalta on tullut, kuinka kotoutumista voitaisiin helpottaa. Kotoutumisella tarkoitetaan keskeisten uuden kotimaan toimintatapojen sekä kielen oppimista omaa alkupeleistä kieltä ja kulttuuria unohtamatta (vrt. Berry 2006). Tarkemmin sanoen Suomessa sillä tarkoitetaan: ”maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen” (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010).

Erityisesti liikunnan ja urheilun on nähty olevan ihanteellinen keino helpottaa kotoutumista. Urheilun on uskottu toimivan eräänlaisena rajojen rikkojana tai madaltajana ja yhdistävänä tekijänä erilaisista kulttuureista ja yhteiskunnista kotoisin olevien ihmisten välillä. Sen on katsottu voivan edistää muun muassa uuden kotimaan kielen oppimista, sosiaalisten kontaktien luomista ja itsetunnon vahvistamista. Lisäksi sen avulla on mahdollista lievittää muuton myötä syntyneitä ahdistusta sekä luoda tunnetta johonkin kuulumisesta. (ks. Elling, De Knop & Knoppers 2001, 415; Andersson 2002, 97–98; Walseth & Fasting 2004, 109; Krouwel, Boonstra, Willem Duyvendak & Veldboer 2006, 167; Müller, van Zoonen & de Roodle 2008, 387–389).

Liikunnan ja urheilun vaikutuksista kotoutumiseen on kuitenkin tarjolla vain vähän tutkimukseen pohjautuvaa tietoa (ks. FRA 2010, 50). Toki Pohjoismaissa on eräissä tutkimuksissa osoitettu liikunnalla olevan kotoutumista edistäviä vaikutuksia (esim. Myrén 1999; Andersson 2002; Myrén 2003; Walseth 2006). Sen sijaan esimerkiksi Hollannissa on todettu maahanmuuttajien liikunnan olevan luonteeltaan välillä pikemminkin riitoja ja erimielisyyksiä kuin kansojen välistä ystävyyttä edistävää. (Krouwel et al. 2006, 173–175; Müller, van Zoonen & de Roodle 2008, 395–396.) On siis ilmeistä, että liikunnan merkityksestä maahanmuuttajille tarvitaan enemmän tietoa.

Maahanmuuttajien liikunnasta puhuttaessa erityisesti naiset on nähty haasteelliseksi ryhmäksi useassa Euroopan maassa (esim. Walseth & Fasting 2004; FRA 2010). Niinpä on tärkeää analysoida tarkemmin niitä asioita, joita maahanmuuttajanaisten liikuntaan liittyy. Tässä artikkelissa perehdytään Suomessa asuvien maahanmuuttajanaisten liikunnan merkityksiin. Tällaisten merkitysten – esimerkiksi sen, mitkä asiat ovat maahanmuuttajanaisten liikunnassa tärkeitä ja miksi – tutkiminen tuo meille sellaista tietoa, jota voidaan käyttää apuna monikulttuuristen liikuntapalvelujen suunnittelemisessa ja erityisesti maahanmuuttajanaisten kotoutumisen helpottamisessa.

Kuka on maahanmuuttaja?

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan yleensä henkilöä, joka on syntynyt toisessa maassa. Heitä kutsutaan ensimmäisen sukupolven maahan-

muuttajiksi. Toisen sukupolven maahanmuuttajia ovat puolestaan ne, jotka ovat syntyneet uudessa maassa ja joiden vanhemmista ainakin toinen on maahanmuuttaja. (Väänänen ym. 2009,14.) Tietenkin on jossain määrin kyseenalaista kutsua Suomessa syntyneitä henkilöä maahanmuuttajaksi vain sen perusteella, että hänen vanhempansa tai vain toinen heistä on syntynyt ulkomailla. Ei olekaan helppoa vetää rajaa siihen, milloin ihminen lakkaa olemasta maahanmuuttaja. Tässä tutkimuksessa asia on ratkaistu määrittelemällä maahanmuuttajiksi kaikki ulkomailla syntyneet. Tutkimusaineistossa ei siis ole mukana niin sanottuja toisen polven maahanmuuttajia.

Maahanmuuttajat eivät ole yhtenäinen ryhmä. Osa heistä on paluumuuttajia, osa taas pakolaisia, jotka hakevat Suomesta turvapaikkaa. Jotkut tulevat maahan suomalaisen puolison, perheenyhdistämisen tai opiskelu- ja työpaikan perässä. (Forsander & Ekholm 2001, 108.) Vaihtelua on myös saman synnyn vuoksi muuttaneiden keskuudessa. Esimerkiksi pakolaisista kiintiöpakolaiset valitaan kansainvälisiltä pakolaisleireiltä, kun taas turvapaikanhakijat tulevat omin neuvoin Suomeen (Horsti 2009, 78). Maahanmuuttajilla on myös erilaisia lähtökohtia, sillä vapaaehtoiset siirtolaiset, kuten työn tai opiskelun perässä muuttavat saattavat valmistautua vuosien ajan matkaansa, kun taas pakon sanelemana kotimaansa jättävillä ei ole yleensä juurikaan aikaa valmistautumiseen (Westermeyer 1989, 13). Maahanmuuttajat ovat lähtöisin eri maista ja kulttuuripiireistä. Erilaisilta alueilta tulleiden joukossa on eri suhteessa miehiä ja naisia, eri-ikäisiä ja eri tavalla kouluttautuneita. Myös samasta maasta muuttaneet voivat vaihdella taustoiltaan suuresti. (Joronen 2009, 20.)

Maahanmuuttajanaisten liikunnan erityispiirteitä

Liikunta on elämänavue, johon harvoin suhtaudutaan täysin kielteisesti. Walsethin ja Fastingin (2004) mukaan monissa Euroopan maissa suuri osa kaikista etnisistä vähemmistöryhmistä¹ haluaisi osallistua liikuntatoimintaan, mikäli heillä olisi siihen mahdollisuus. Tämä kyseenalaistaa sen stereotyyppisen uskomuksen, jonka mukaan liikunta ei heitä kiinnosta. Pikemminkin kyse on siitä, etteivät liikuntaa järjestävät tahot yleensä tarjoa mahdollisuuksia, jotka ottaisivat maahanmuuttajien kulttuuriset erityispiirteet huomioon. (Walseth & Fasting 2004, 111–112, 115–116, 118, 120, 122–124.)

Erityisesti maahanmuuttajanaisten on todettu olevan liikkumattomuuden riskiryhmää. Esimerkiksi Aasiasta Länsi-Eurooppaan muuttaneille musliminaisille kulttuuriset ja uskonnolliset syyt ovat olleet yleisin este osallistua organisoituun liikuntaan, kun taas afrikkalaistaustaisille merkittävin este on ollut rasismi. Suurin osa maahanmuuttajanaisten organisoituun liikuntaan osallistumista tarkastelleista tutkimuksista selittääkin osallistumisen esteet juuri kulttuurisilla ja uskonnollisilla seikoilla tai rasismilla. (Walseth & Fasting 2004, 123–124.)

Tanskassa on löydetty neljä keskeistä selitystä etnisiin vähemmistöihin kuuluvien naisten vähäiselle urheilulle osallistumiselle. Ensinnäkin kyseisten kulttuurien perinteisen sukupuoliroolituksen mukaan naisten tehtävä on kodista huolehtiminen. Toiseksi esiintyy ”kulttuurista vastustusta” miesten ja naisten yhteisiä urheiluseuroja kohtaan. Kolmanneksi haluttomuutta osallistua seuratoimintaan aiheuttaa valtavirtaseurojen kulttuurille tyypillinen alkoholinkäyttö. Neljäs syy on, ettei uuden kotimaan kansallisen liikuntakulttuurin piirteitä ja sen organisoinnin muotoja ymmärretä. (FRA 2010, 51.)

Koska muun muassa musliminaisten liikuntaan liittyvät asiat ovat saaneet julkisuutta, on syytä tarkastella lyhyesti islamilaisuuden suhtautumista naisten liikuntaan². Walseth ja Fasting (2003) pereh-

¹ Artikkelissa tällä tarkoitetaan joukkoa maahanmuuttajia, jotka alkuperämaidensa perusteella muodostavat omia ryhmiään, mutta joihin kuuluvien määrä on pienempi kuin kantaväestöön kuuluvien.

² Olemme toki tietoisia siitä, että musliminaiset eivät ole yhtenäinen tai rajoiltaan selkeä ryhmä.

tyivät musliminaisten liikuntaan Egyptissä neljän kuukauden ajan haastatteleamalla Alexandrian yliopiston 18–26-vuotiaita opiskelijoita saadakseen selville heidän liikuntaan ja urheiluunsa liittyviä piirteitä. Haastatellut musliminaiset luokitettiin neljään eri luokkaan sen mukaan, millaista huntua nämä käyttivät. Ensimmäisen ryhmän muodostivat hunnuttomat. Toiseen ryhmään kuuluivat ainoastaan hiukset peittävän hijab-hunnun käyttäjät. Kolmanteen ryhmään kuuluivat myös rinnat peittävän krimar-hunnun käyttäjät. Neljänteen ryhmään luokitettiin niin sanotun nikab-hunnun käyttäjät. Kyseinen hunttu peittää vartalon ja pään niin, että ainoastaan silmät näkyvät. Erilaisten huntujen käyttö liittyy islamin toisistaan poikkeaviin tulkintoihin. Nämä tulkinnat vaikuttavat myös naisten suhtautumiseen liikuntaan ja urheiluun. (Walseth & Fasting 2003, 50.)

Egyptiläiset musliminaiset suhtautuivat pääsääntöisesti myönteisesti liikuntaan ja urheiluun, mutta monetkään eivät silti olleet aktiivisia liikunnan harrastajia. Hunnun käyttö, sukupuolten erottelu sekä ylipäätään voimasuhteet miesten ja naisten välillä olivat tyypillisiä liikunnan ja urheilun esteitä. (Walseth & Fasting 2003.) Hunnun käyttö tekee ymmärrettävästi joidenkin urheilulajien harrastamisen lähes mahdottomaksi.

Esimerkiksi krimar- tai nikab-huntua käyttävien naisten ainoat mahdolliset liikuntapaikat olivat oma koti tai pelkästään naisille tarkoitettu liikuntapaikat. He eivät voineet harrastaa liikuntaa yhdessä miesten kanssa ilman huntua. Naisen ihon näkeminen kiihdyttää tämän kulttuurisen näkemyksen mukaan miesten seksuaalisia haluja. Niinpä esimerkiksi kilpaurheilun harrastaminen oli näille naisille mahdotonta. Sen sijaan hijab-hunnun käyttäjät tai ne, jotka eivät käyttäneet huntua ollenkaan, kokivat liikunnan harrastamista haittaavaksi tekijäksi erityisesti miesten ja naisten väliset valtasuhteet. Heidän perinteessään mies päättää, saavatko naiset osallistua liikuntaan vai eivät. Yleisesti ne naiset, jotka eivät käyttäneet huntua lainkaan tai jotka käyttivät hijab-huntua, sanoivat, että Jumala rohkaisee heitä harrastamaan liikuntaa ja urheilua. (Walseth & Fasting 2003, 54–56.)

Pfisterin (2000) saksalaistutkimuksen havaintojen perusteella erityisesti sääntö kehon peittämisestä ja vaatimus sukupuolten erottamisesta tekee Turkista kotoisin oleville musliminaisille ja -tytöille usein vaikeaksi tai mahdottomaksi osallistumisen liikuntaan ja urheiluun yhdessä muiden kanssa. Jopa yhteinen pukuhuone tai yhteiset suihkutilat muiden tyttöjen kanssa saattaa olla ongelma. Tämän lisäksi nuorten turkkilaisnaisten vapaa-ajan harrastuksia todettiin haittaavan heidän vanhempiansa pelot tyttäriensä saksalaisilta ystävilta saamista mahdollisista haitallisista vaikutteista, jotka voivat etäännyttää heitä turkkilaisesta kulttuurista. (Pfister 2000, 512–513.)

Saksassa asuvia turkkilaisia maahanmuuttajanaisia voidaan Pfisterin (2000, 518) mielestä houkutella liikunnan pariin, jos 1) vain naispuoliset osallistuvat kyseiseen liikuntaan, 2) kurssien vetäjät ovat naisia, 3) pojilla ja miehillä ei ole pääsyä liikuntatiloihin naisten käyttäessä niitä, 4) kehon peittävä vaatetus hyväksytään, 5) erilliset pukeutumis- ja suihkutilat ovat saatavilla, 6) liikuntatilat ovat helpojen kulkuyhteyksien päässä kotoa, 7) liikuntatunnit järjestetään iltpäivällä tai alkuillasta, 8) naisilla on mahdollisuus hakea nuoremmat sisaruksensa lastenkaitsijoiksi liikuntatuntien ajaksi ja 9) liikuntatoiminta on terveysuuntautunutta.

Huolimatta edellä ilmi käyneistä musliminaisten liikuntaan liittyvistä hankaluuksista on kuitenkin syytä pitää mielessä, että Islam itse asiassa rohkaisee naisia osallistumaan liikuntaan (Walseth & Fasting 2003, 53). Ellingin ja Knoppersin (2005) hollantilaistutkimuksessa kävi myös ilmi, että vaikka maahanmuuttajanaiset osallistuivat organisoituun liikuntaan kaikkein vähiten, vähäinen osallistuminen ei johtunut ainakaan suoraan uskonnosta tai Islamista. Tyttöjen liikunnan harrastamisessa oli nimittäin eroja myös islaminuskoisista maista saapuneiden välillä: Turkki ja Marokko ovat kumpikin islaminuskaisia maita, mutta turkkilaisista tytöistä vain 18 prosenttia

harrasti liikuntaa, kun taas marokkolaisilla tytöillä vastaava osuus oli 40 prosenttia. (Elling & Knoppers 2005, 261.)

Eräs keskeisesti maahanmuuttajanaisten liikunta-aktiivisuuteen liittyvä tekijä on perhe ja sen tuomat velvollisuudet. Monissa kulttuureissa lapsista ja kodista huolehtiminen kuuluu selkeästi naisille, jolloin liikunnan harrastamiseen ei ole aikaa ja mahdollisuutta. Kayn (2006) Englannissa tekemän tutkimuksen mukaan osa nuorista musliminaisista vietti suurimman osan ajastaan kotona ja liikkui vain vähän kodin ulkopuolella. Tämä johtui pääosin kulttuurisista käytännöistä, joiden mukaan naisten on pidettävä huolta kodista ja oltava mahdollisimman vähän tekemisissä kodin ulkopuolisten asioiden kanssa. Niinpä jotkut heistä eivät saaneet liikkua yksin kodin ulkopuolella. Tällöin myös ystäväkontaktit jäävät vähäisiksi. (Kay 2006, 365.)

Strandbun (2005) norjalaistutkimuksessa sukupuolten välinen epätasa-arvo ja sääntöjen erilaisuus pojille ja tytöille olivat asioita, josta monet muslimitytöt kertoivat riitelevänsä toistuvasti vanhempiansa kanssa. Maahanmuuttajanaisten este harrastaa liikuntaa saattaa olla myös henkilön oma halu toimia tietyllä tavalla, vaikka perheenjäsenet eivät suhtautuisikaan kielteisesti liikuntaan. Jotkut tytöt kokivat epämuksavaksi liikkua vastakkaisen sukupuolen nähden, vaikka heidän vanhempansa eivät olisi olleet erityisen tiukkoja tämän asian suhteen. (Strandbu 2005, 32, 40.)

Toki myös muiden kuin islaminuskoisten maahanmuuttajien keskuudessa on havaittu sukupuolten välisiä eroja. Qin (2009) tutki Yhdysvalloissa asuviin kiinalaisiin maahanmuuttajanuoriin kotona ja koulussa kohdistuvia sukupuolittuneita odotuksia. Suurimmalle osalle koulussa pärjääminen oli tärkein asia, jota vanhemmat heiltä odottivat. ”Kunnollisen tytön” odotettiin myös tulevan suoraan koulusta kotiin ja pysyvän kotona. Tullakseen hyväksytyksi vertaisryhmässään, tytöt kokivat, että heidän pitää osittain hylätä oma ”vanhanaikainen kulttuurinsa”. Lisäksi monet kokivat vanhempien odotusten täyttämisen johtaneen siihen, että heitä ei hyväksyty vertaisryhmässään. (Qin 2009, 47–50.)

On osoitettu, että mitä lähempänä lähtö- ja tulomaan kulttuurit ovat toisiaan, sitä helpompaa on kotoutuminen uuteen maahan ja todennäköisesti myös sen liikuntakulttuuriin (Nielsen ym. 2004, 858). Kotoutumisen onnistumiseksi muutoksia toimintatavoissa ja asenteissa tarvitaan paitsi maahanmuuttajilta, myös kantaväestöltä. Syrjinnän mekanismit ovat usein hienovaraisia ja perustuvat eri kulttuurien kirjoittamattomiin sääntöihin ja syvälle juurtuneisiin merkitysrakenteisiin. Lisäksi myös urheilun kirjoittamattomat säännöt ja normit vaikeuttavat usein maahanmuuttajanaisten ja -tyttöjen osallistumista urheilutoimintaan. (FRA 2010, 51.)

Liikuntasuhteen käsite liikunnan merkitysten tutkimisen apuna

Nykypäivän ihmisen elämänpiiri koostuu useista erilaisista sosiaalisista maailmoista, joissa hän sukkeloi. Liikunta ja urheilu muodostaa yhden tällaisista maailmoista. Sen keskeisyys kunkin elämänyhtälössä ilmenee muun muassa siinä, kuinka paljon siihen ollaan valmiita panostamaan aikaa tai muita inhimillisiä resursseja. (Koski 2008, 156). Johan Galtungin (1991) mukaan urheilu on yksi voimallisimmista kulttuurin siirtomekanismeista ja rakenteista, mitä ihmiskunta on koskaan tuntenut. Se on muokannut käsityksiämme esimerkiksi ihanteellisesta kehosta ja ylipäätään esteettisyydestä sekä vaikuttanut myös arkipäivän kielenkäyttöömme ja ajattelutapoihimme. (Koski 2008, 151, 156, 160.) Jotain urheilun roolista nyky-yhteiskunnassa kuvaa, että se kykenee kokoamaan yhteen miljoonia ihmisiä ympäri maailman sukupuolesta, ihonväristä, iästä, uskonnosta tai kansallisuudesta riippumatta (FRA 2010, 2).

Silloin, kun liikunnan ja urheilun sosiaalinen maailma ymmärretään kulttuurisena kokonaisuutena, voidaan nojata Claude Lévi-Straussin

ajatukseen kulttuurista kielenä tai weberiläiseen ideaan kulttuurista ihmisten muodostamien merkitysten seittinä. Kummassakin lähestymistavassa kulttuurin nähdään muodostuvan merkityksistä. Merkitys viittaa tässä yhteydessä käsitteeseen, jolla on kaksi oleellista piirrettä. Yhtäältä se viittaa johonkin, mitä jokin tarkoittaa ja toisaalta se samaan aikaan viittaa johonkin tärkeysasteeseen, merkittävyyteen. Kollektiivisella tasolla merkityksistä on usein muodostunut enemmän tai vähemmän selkeitä rakenteita, joilla on taipumus vaikuttaa yksilöiden valintoihin ja käyttäytymiseen. (ks. merkityksistä lisää esim. Koski 2000; Koski 2005.)

Liikuntaan ja urheiluun kulttuurisena ilmiönä kaikilla on jonkinlainen suhde. Voidaan puhua liikuntasuhteesta. Liikuntasuhde rakentuu niiden merkitysten varaan, joita elämäntilomme aikana olemme kohdanneet. Mitä syvemmällä jossain sosiaalisessa maailmassa olemme, sen paremmin ymmärrämme ja olemme sisäistäneet tämän maailman merkityksiä ja sitä merkityksellisemmiksi ne voidaan kokea. (Koski 2008; Koski 2004).

AINEISTO JA MENETELMÄT

Tässä artikkelissa selvitettiin Turussa, Helsingin seudulla ja Salossa asuvien maahanmuuttajien liikuntasuhdetta vuoden 2010 aikana tehdyllä kyselyllä sekä haastattelulla. Nämä kaupungit valittiin kohteiksi, koska suurin osa Suomessa asuvista maahanmuuttajista asuu Etelä-Suomen kaupungeissa. Kyseisten kaupunkien valintaan vaikutti myös se, että ne ovat sopivalla tavalla erikokoisia. Kyselytutkimus (n = 399, josta naisia 276) kerättiin maahanmuuttajien koulutusta järjestäviltä tahoilta, maahanmuuttajajyhdistyksiltä ja maahanmuuttajien liikuntaryhmistä tyypillisesti siten, että tutkijat menivät lomakkeiden kanssa paikan päälle, jossa vastaajat täyttivät ne. Lisäksi pieni osa lomakkeista toimitettiin oppilaitoksiin ja liikuntaryhmien vetäjille postitse ja myöhemmin nämä vastuuhenkilöt lähettivät täytetyt lomakkeet takaisin tutkijoille. Vinkkejä aineistonkeruupaikoista saatiin maahanmuuttajien parissa työskenteleviltä asiantuntijoilta (n = 15), joita haastateltiin ennen kyselytutkimusta (asiantuntija-haastatteluiden tuloksista ks. Zacheus & Hakala 2010, Zacheus 2010b).

Kyselyyn vastaajat olivat iältään 15–86-vuotiaita ja edustivat 68 eri kansalaisuutta, jotka puhuivat äidinkielenään 37 eri kieltä. Suurin osa vastaajista oli syntyisin Itä-Euroopasta, Aasiasta tai Afrikasta. Tutkimukseen valikoitui vain harvoja Länsi-Euroopan maista kotoisin olevia. Syntymämaan perusteella tutkimusaineistossa oli yliedustus Venäjältä, Somaliasta, Thaimaasta, Irakista, entisestä Jugoslaviasta, Irakista ja Iranista kotoisin olevia. Sen sijaan virolaisilla, ruotsalaisilla, kiinalaisilla, saksalaisilla, turkkilaisilla, briteillä ja intialaisilla oli aliedustus (taulukko 1). Aineistossa painoutuivat paluumuuttajat, pakolaiset ja avioliiton myötä Suomeen tulleet, mutta siihen valikoitui vain harvoja työperäisiä maahanmuuttajia. Vastaajista peräti 70 prosenttia oli naissukupuolen edustajia. Lomake, joka koostui 35 kysymyksestä, käännettiin kahdeksalle kielelle, jotka olivat arabia, kurdit, somali, englantit, vietnam, ranska, albania ja venäjä. Suurin osa vastaajista käytti suomenkielistä lomaketta.

Artikkelin merkitysanalyysin pohjana on Zacheuksen (2010a) suomalaiselle aikuisväestölle tekemä tutkimus, jossa hän muodosti 58:sta liikunnan merkitysväittämästä 11 liikunnan tärkeyttä suomalaisten elämässä kuvaavaa summamuuttujaa (merkitysulottuvuutta). Nämä olivat kilpailu, terveys/hyvinvointi, fyysisuus, sosiaalisuus, rentoutuminen, muodikkuus, miehisuus, henkinen kasvu, yksinäinen puurtaminen, taloudellinen edullisuus ja vanhempien odotukset. Näistä muodokattiin kymmenen liikuntaan ja urheiluun liittyvää merkitystä, joiden tärkeyttä kysyttiin maahanmuuttajilta.

Artikkelin toisena tutkimusaineistona ovat maahanmuuttajanaisten haastattelut (n = 23). Haastateltavat valittiin siten, että asiantuntijoilta ja kyselylomakkeiden keruupaikoista saatiin vinkkejä

TAULUKKO 1. Maahanmuuttajien määrät* ja osuudet Suomessa sekä tutkimusaineistossa

Kansallisuus	Määrä Suomessa	Osuus maahanmuuttajista (%)	Näyte	Osuus näytteessä (%)	Naisten määrä näytteessä	Osuus näytteessä (%)
Venäjä	26,909	18,8	104	26,3	89	32,2
Viro	22,604	15,8	34	8,6	22	8,0
Ruotsi	8,439	5,9	2	0,5	0	0
Somalia	4,919	3,4	24	6,1	16	5,8
Kiina	4,620	3,2	8	2,0	6	2,2
Thaimaa	3,932	2,7	16	4,1	15	5,4
Saksa	3,502	2,4	3	0,8	1	0,4
Turkki	3,429	2,4	2	0,5	0	0
Irak	3,238	2,3	24	6,1	18	6,5
Iso-Britannia	3,213	2,3	7	1,8	2	0,7
Intia	2,736	1,9	1	0,3	1	0,4
Entinen Jugoslavia	2,637	1,8	27	6,8	17	6,2
Iran	2,508	1,7	22	5,6	14	5,1
Joku muu	50,570	35,3	121	30,6	75	27,2
YHTEENSÄ	143,256	100	395	100	276	100

*Lähde: OPM 2009

haastateltavista, joilta puolestaan saatiin toisten haastateltavien yhteystietoja. Aineiston keruu tapahtui siis eräänlaisen lumipallomenetelmän avulla. Haastattelussa korostui kyselyaineistoon verrattuna enemmän elämäntilanteeseen liittyvät asiat. Niissä naiset saivat kertoa elinvaiheistaan ja liikunnan merkityksestä elämässään. Niihin valikoitui seitsemän eri kansallisuuden edustajia. Nämä olivat Irak, Tunisia, Vietnam, Turkki, Somalia, Venäjä ja Kuuba. Haastateluista kaksi toteutettiin ryhmähaastatteluina (yhdeksän somalialaista ja seitsemän venäläistä). Yksi haastateluista tehtiin Turun yliopiston kasvatustieteiden laitoksen tiloissa, yksi muun oppilaitoksen tiloissa, kaksi haastateltavien kotona, yksi haastateltavan valitsemassa kahvilassa, ja loput maahanmuuttajajyhdistysten tiloissa. Suurimmassa osassa haastattelukielenä oli suomi. Kahdessa haastattelussa käytettiin osin suomea ja osin englannin kieltä. Molemmissa ryhmähaastattelussa ja yhdessä yksilöhaastattelussa mukana oli tulkki. Haastattelut kestivät 20 minuutista reiluun tuntiin. Kaikki nauhoitettiin ja litteroitiin. Analyysissä käytettiin teemoittelua, josta tämän artikkelin kannalta keskeisiä olivat liikunnan merkitys maahanmuuttajanaistille ja liikuntakulttuurien väliset erot.

Eroja naisten suhteessa liikuntaan

Maahanmuuttajanaisten liikunta-aktiivisuuden on todettu olevan useassa Euroopan maassa, esimerkiksi Isossa-Britanniassa, Hollannissa, Belgiassa ja Norjassa olevan selvästi vähäisempää kuin maahanmuuttajamiesten ja kantäväestön naisten. (Walseth & Fasting 2004;

Walseth 2006, 450). Samansuuntaisia tuloksia on saatu myös Yhdysvalloista, ainakin tiettyjen kansallisuuksien edustajien keskuudessa (esim. erkut & Tracy 2002, 420; Yang, Laffrey, Stuijbergen, Eun-Ok, May & Kouzekanani 2007, 295–296) Lisäksi maahanmuuttajanaisilla ja -tytöillä on selvä aliedustus myös urheilun seuratoiminnassa, urheilun johtotehtävissä ja penkkiurheilijoina. (FRA 2010, 59.)

Myös Suomessa asuvien maahanmuuttajanaisten liikuntaharrastus on selvästi vähäisempää kuin kantaväestön naisten. Suomessa syntyneistä 19–65-vuotiaista naisista 60 prosenttia harrastaa liikuntaa vähintään neljästi viikossa (SLU 2010, 6), kun vastaava osuus jäi aineistomme 15–86-vuotiailla maahanmuuttajanaisilla 17 prosenttiin. Vastaavasti, kun ”ei lainkaan -ryhmään” kuuluu alkuperäisnaisista vain yksi prosentti, oli tämän ryhmän osuus maahanmuuttajanaisten keskuudessa yli 16 prosenttia. Maahanmuuttajanaiset liikkuvat myös selvästi vähemmän kuin maahanmuuttajamiehet, sillä miehistä vähintään neljä kertaa viikossa liikkui 27 prosenttia ja liikunnallisesti täysin passiivisia oli kahdeksan prosenttia. Toki myös maahanmuuttajamiehet ovat liikunnallisesti passiivisempia kuin kantaväestön miehet. Erot heijastelevat ainakin osittain liikunnan asemaa Suomen ja maahanmuuttajien lähtömaiden välillä. Suomessa esimerkiksi miesten ja naisten liikunta on ollut samalla tasolla jo 1970-luvulta lähtien ja nykyisin naiset ovat selvästi ohittaneet miehet liikuntakerrojen määrässä. (Laakso 1986, 90–91; Helakorpi, Patja, Prättälä & Uutela 2001, 13; SLU 2005–2006, 7; SLU 2009–2010, 6.)

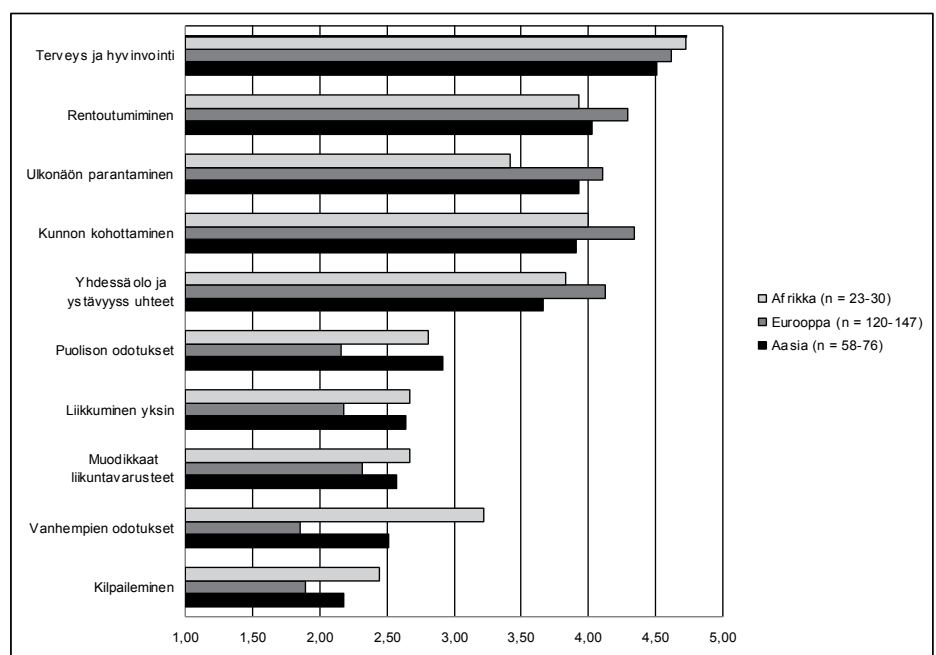
Maahanmuuttajien vähäiseen liikunnan harrastamiseen vaikuttavat sekä käytännön asiat että kulttuurierot. Molempien sukupuolten merkittävimmät liikuntaa haittaavat tekijät olivat rahanpuute, suomen kieli, ajanpuute, perheen tarpeet, tiedon puute sekä talvi. Näistä ainakin rahan puute, suomen kieli ja tiedon puute lienevät mitä suurimmassa määrin käytännön esteitä. Jos ei ole rahaa, ei osaa kieltä, eikä ole tietoa liikuntamahdollisuuksista, liikunnan harrastaminen hankaloituu.

Tärkeimpiä asioita maahanmuuttajanaisille liikunnassa olivat terveys ja hyvinvointi, kunnon kohottaminen, rentoutuminen, ulkonäön parantaminen sekä yhdessäolo ja ystävyysuhteet. Kilpaileminen ei ole kovin tärkeä elementti maahanmuuttajille. Asiassa on

kuitenkin sukupuolten välillä selkeä ero. Kilpailu oli maahanmuuttajamiehille keskimäärin selvästi tärkeämpää kuin naisille ($t(208) = 6,27, p < 0,001$). Naisille puolestaan rentoutuminen oli liikunnassa tärkeämpää kuin miehille ($t(342) = -3,58, p < 0,001$).

Vastaavanlaisia tuloksia löytyy myös kantaväestöä koskien. Esimerkiksi suomalaisnuorten liikunnan merkityksiä käsittelevässä tutkimuksessa pojat korostivat kilpailuun ja tavoitteellisuuteen liittyviä merkityksiä selvästi tyttöjä yleisemmin. Sitä vastoin tytöt korostivat iloa, virkistystä ja paineiden purkamista poikia yleisemmin. (Koski & Tähtinen 2005, 12–13.) Lehmuskallion (2007) turkulaislapsia ja -nuoria käsittelevässä tutkimuksessa menestyshalu (johon kuului kilpailu) oli pojille niin ikään tärkeämpää kuin tytöille, mutta vastaavasti hyvä olo ja mieli tärkeämpiä tytöille kuin pojille. (Lehmuskallio 2007, 87–88.) Samoin Zacheuksen (2010a) suomalaista aikuisväestöä käsittelevässä tutkimuksessa kilpailu oli tärkeämpää miehille kuin naisille, mutta naisilla liikunnan ”pehmeämpi puoli” rentouttavine vaikutuksineen korostui miehiin nähden. (Zacheus 2010a, 62–63.)

Syntymämaanosan mukaan maahanmuuttajanaisten liikunnan merkityksiä tarkasteltaessa eroja havaittiin ulkonäön ($F(2, 236) = 4,28; p < 0,05$), kunnon kohottamisen ($F(2, 229) = 4,56; p < 0,05$) yhdessäolon ($F(2, 245) = 4,74; p = 0,01$), puolison odotusten ($F(2, 210) = 6,00; p < 0,01$), yksin liikkumisen ($F(2, 228) = 3,52; p < 0,05$) ja vanhempien odotusten ($F(2, 198) = 10,72; p < 0,001$) korostamisessa. Ulkonäkö, kunnon kohottaminen ja yhdessäolo olivat Euroopassa syntyneille naisille keskimäärin tärkeämpiä liikunnan merkityksiä kuin muille. Näin oli ulkonäön osalta erityisesti Afrikassa syntyneisiin nähden (Euroopassa syntyneet 4,1, Afrikassa syntyneet 3,4, asteikkolla 1–5). Sen sijaan vanhempien odotukset olivat afrikkalais- (3,2) ja aasialaisnaisille (2,5) selvästi tärkeämpiä eurooppalaisnaisiin (1,6) verrattuna. Puolison odotusten tärkeydessä eroa taas oli erityisesti Aasiassa (2,9) ja Afrikassa (2,8) sekä Euroopassa syntyneiden (2,2) välillä. Vanhempien ja puolison odotusten korostuminen Afrikassa ja Aasiassa syntyneiden naisten ryhmässä Euroopassa syntyneisiin verrattuna vahvistaa käsitystä perheen suuremmasta merkityksestä näissä kulttuureissa. Sitä vastoin ulkonäön painotus eurooppalaisten ryhmässä afrikkalaisiin verrattuna on osoitus ulkonäkökeskeisyyden

KUVIO 1. Maahanmuuttajanaisten liikunnan merkitysten keskimääräinen tärkeys syntymämaanosan mukaan (asteikko: 1 = ei lainkaan tärkeä, 5 = erittäin tärkeä)

ja erityisesti sporttisen ulkonäön suuremmasta roolista niin sanoituissa rikkaissa maissa, vaikkakin myös Aasiassa syntyneille naisille ulkonäkö oli kohtuullisen tärkeää.

Ikääntyneiden liikunta uutta maahanmuuttajille

Maahanmuuttajanaisten haastatteluissa lähes kaikki riippumatta siitä, mistä päin maailmaa he olivat tulleet Suomeen, korostivat liikunnan tärkeyttä terveyden ylläpitämisessä ja edistämisessä. Huomionarvoista kuitenkin on, että vaikka liikunnan terveysmerkitys oli maahanmuuttajanaisten lähes poikkeuksetta tärkeä syy harrastaa liikuntaa, kaikki heistä eivät tienneet esimerkiksi liikunnan terveyttä ja hyvinvointia edistävästä vaikutuksesta, terveellisestä ruokavaliosta ja erilaisten sairauksien hoidosta yhtä paljon kuin kantaväestö. Syntymämaassaan he eivät olleet joutuneet samalla tavalla tekemisiin liikunnan terveystietouden kanssa.

”Suomalaisil on tietysti enemmän tietoa ihan terveydestä ja urheilusta, hyvinvoinnista ja itsestään huolehtimisesta ja muusta. Niin siin mielessä kyl vietnamilaiset jää vähän jälkeen. Ja ehkä senkin vuoksi se ei niin itessään kiinnosta niin paljo, ku ei siit tiedäkään mitään... (Haastattelu 5, nainen, kotoisin Vietnamista)

Toinen haastateltujen maahanmuuttajanaisten korostama liikunnan merkitysolluttavuus oli sosiaalisuus. Kukaan heistä ei halunnut liikkua yksin, vaan ryhmä ja ystäväpiiri olivat heille erityisen tärkeitä. Tämä liittyi paitsi naisten pelkoon lähteä yksin liikkumaan, myös siihen, että eräät naisten suosikkiliikuntalajeista olivat luonteeltaan ryhmää edellyttäviä, kuten tanssiliikunta. Lisäksi toimintatavat liikuntapaikoilla Suomessa saattavat olla joillekin outoja ja myös erilainen ympäristö voi aiheuttaa pelkoa, kuten seuraava sitaatti osuvasti kuvaa:

”Alussa, kun maahanmuuttajat tullu somalilaisille naisille, heti ei saanut semmosta ajatusta, et joku menee Suomessa metsään ollenkaan. Et se on semmosta, että on kauhu siellä, oli ihan väärin ajatuksilla. Ja heti mää muistan, meil oli hankkeen alus oli leiri... Ja kun ensimmäinen kerta mä pyytin naista, meil oli... se oli talven aikana tos, et pitäis kävellä metsän puolella. He sano, et en mää lähde siellä, siellä on susi ja karhu ja sit sama kun ei joku tarina. Mä sanoin ei karhut olemassa, karhu olemassa, mutta ei tääl alueella... Pari kertaa mä olin kuulunut, että heil olis tämä ajatukset. Se on ihan vaarallinen metsä... He sanovat, että tässä on ihan tosi erilainen kuin Afrikka. Lehdet on erilainen, no orava ei ole Afrikassa ollenkaan. Tässä orava ja se niin erilainen, siksi.” (Haastattelu 15, nainen, kotoisin Somaliasta)

Naiset toivat myös esiin, että miehille liikuntaryhmiin meneminen on usein helpompaa kuin naisille. Miehet voivat pelata esimerkiksi jalkapalloa lähes missä tahansa. Sen sijaan esimerkiksi islamin uskoa tunnustavilla naisilla ei ole mahdollisuutta harrastaa liikuntaa ilman pitkäaikaista hametta muuten kuin suljetuissa tiloissa toisten naisten kanssa. Tämän jo aiemmissakin tutkimuksissa todetun asian toivat esiin lähes kaikki haastatelluista maahanmuuttajanaistista. Muutenkin miehet uskaltavat mennä helpommin mukaan liikuntarientoihin kuin naiset. Maahanmuuttajamiesten liikuntaan liittyvät asiat usein myös huomioidaan naisten asioita paremmin. Maahanmuuttajanaisten ei siis tarjota samalla tavalla mahdollisuuksia liikkua kuin miehille. Se, että liikunnan ja urheilun julkinen rahoitus kohdistuu epätasaisesti miehille ja naisille, on tuttua myös koko väestön keskuudesta (Aaltonen, Joronen & Villa 2009, 137). Toki miehet myös itse järjestävät aktiivisemmin itselleen mahdollisuuksia liikkua.

”...jos maahanmuuttajanaistille saatais omat ryhmät. Se jo auttaisi paljon. Koska maahanmuuttajapojille on tosi paljon. He keksii itte tekemistä ja pystyy tekemään, mut naiset on semmosia, et ei. Et he ei uskalla lähteä mihinkää salille, mut sekin johtuu siitä et jos mies ei anna lupaa. Mä tunnen meinaan semmosiakin perheit missä tytöt istuu kotona. Ne on mun ikäsi ja...” (Haastattelu 6, nainen, kotoisin Turkista)

Haastatteluissa ilmeni myös, että monille, erityisesti muslimimaista

tulleille naisille liikunnalla pitää olla joku käytännöllinen tarkoitus, jotta sitä harrastettaisiin. Heille on esimerkiksi vaikeaa lähteä kävelyille, ellei sillä jotain päämäärää tai syytä, kuten kaupassa käynti. Tämä saattaa johtua siitä, että entisessä kotimaassaan suurin osa heistä oli työskennellyt kotiäiteinä. Kodin ja perheen hoitamiselta ei liikunnan harrastamiseen sen itsensä vuoksi helposti jäänyt aikaa tai voimaakaan. Jotkut mielsivät kodista huolehtimisen jo sinällään liikunnaksi, vaikka sitä ei sellaiseksi Suomessa yleensä lasketakaan. Esimerkiksi somalinaisten ryhmähaastattelussa kävi ilmi, että kotiäitinä olo koti- ja puutarhatöineen oli Somaliassa ollut toimintaa, jonka lisäksi ei edes koettu tarvittavan muuta liikuntaa.

”...mut se oli riittä naisille, et teke kotitöitä ja sit nää ulkotöitä, sit lapset ja puutarhat ja sit ruuanlaitto, nää oli riittävä... Et esimerkiksi somalialainen nainen, kun hän tulee Suomessa, hän ongelmia, koska hän oli pitkä aikana työ, tehnyt kova homma Somaliassa... Paljon homma. Kun hän heti tulee Suome, sen jälkeen pakolainen. Vartalo ei oo tottunut, tulee heti kipua. Se on kylmä maa. Ei saa, ei liikkua niin kuin Somaliassa. Ei oo kunnan aurinko kuin Somalia. Siksi, että kun kaksikymmentä vuotta on kotiäiti ja sit samalla tehä homma sit kotona ja puutarha-asiat.” (Haastattelu 17–25, Somaliasta kotoisin olevien naisten ryhmähaastattelu, tulkin käännös)

Monille maahanmuuttajanaisten yllättävä liikuntaan liittyvä asia Suomessa oli huomata, että täällä ikääntyneetkin harrastavat aktiivisesti liikuntaa. Ikääntyneetkin harrastavat liikuntaa Suomessa yhtä yleisesti kuin nuoret, mikä on kansainvälisesti poikkeuksellista (Compass 1999; Zacheus 2008.) Suomen naapuristakin eli Venäjältä maahan muuttaneet naiset hämmästelivät meikäläisten ikääntyneiden liikunta-aktiivisuutta.

”Taällähän tuli hyvin paljon kaikkea uutta. En mää koskaan ajatellut, et vanhuksat voivat nyt minun ikäinen, tässä iässä melkein 70, elokuussa täytän 70, niin että eikö näillä ole mitään näillä mummoilla tekemistä, kun ne kävelee ja kävelee tuolla, kävelee ja kävelee ja sitten kun tuli muotiin tämä sauvakävely vielä.” (Haastattelu 42, nainen, kotoisin Venäjältä)

Monissa maissa on erilainen ikäkäsitys kuin meillä. Keskimääräinen elinikä on erityisesti kehitysmaissa ja sotaa käyvissä maissa selvästi Suomea alhaisempi. Niissä ihminen saattaa pitää itseään liian vanhana liikunnan harrastamiseen, vaikka tähän ei esimerkiksi todellisia fyysisiä perusteita olisikaan. Esimerkiksi Irakista kotoisin oleva nainen kertoi, että hänen kotimaassaan 40-vuotiaasta pidetään jo tosi vanhana, koska maassa vallitsevien elinolosuhteiden vuoksi ihmiset eivät yleensä elä kovin paljon pidempään.

YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Suomessa asuvat maahanmuuttajat ovat liikunnallisesti passiivisempia kuin kantaväestö. Lisäksi maahanmuuttajanaiset ovat passiivisempia kuin syntyperäiset suomalaisnaiset ja maahanmuuttajamiehet. Vastaavia tuloksia on saatu myös muualta Euroopasta.

Aineistomme 15-86-vuotiaiden maahanmuuttajanaisten liikunnan merkitykset jakautuivat jyrkästi tärkeisiin ja vähemmän tärkeisiin. Tärkeitä olivat terveys ja hyvinvointi, kunnan kohottaminen, rentoutuminen, ulkonäön parantaminen sekä yhdessäolo ja ystävyysuhteet. Sen sijaan puolison odotukset, muodikkaat liikuntavarusteet, yksin liikkuminen, vanhempien odotukset ja kilpailu eivät olleet läheskään niin tärkeitä. Eroja toki oli sen perusteella, mistä päin maailmaa maahanmuuttaja on kotoisin. Ulkonäkö oli Euroopassa ja Aasiassa syntyneille naisille selvästi tärkeämpi liikunnan merkitys kuin Afrikassa syntyneille, kun taas Afrikassa ja Aasiassa syntyneille vanhempien ja puolison odotukset olivat eurooppalaisia tärkeämpiä.

Maahanmuuttajamiehet korostivat kilpailun merkitystä naisia enemmän, kun taas rentoutumisen suhteen asia oli toisinpäin. Tämä tulos ei tunnu olevan kulttuurisidonnainen, sillä se, että miesten

liikunnassa painottuu naiseen nähden ”kova” puoli kilpailemisineen ja naisilla ”pehmeämpi” puoli rentoutumisineen, on tuttu myös kantaväestön keskuudesta.

Liikunnalliseen passiivisuuteen liittyy sekä kulttuurisia syitä, että sellaisia syitä, jotka eivät ainakaan suoraan johdu kulttuurien välisistä eroista. Esimerkiksi rahan puute, suomen kieli ja tiedon puute maahanmuuttajien keskeisinä liikunnan esteinä ovat raa’an käytännöllisiä syitä, eikä niissä kulttuurien välisiä tapajeroja ole syytä ylikorostaa.

Kulttuurisista syistä mainittakoon, että eräät täällä vallitsevista liikunnan merkitysluottuvuuksista näytävät jääneen maahanmuuttajajanosille jossain määrin vieraksi. Naisten haastatteluista kävi esimerkiksi ilmi, että vaikka terveys oli tärkein asia naisten liikunnassa, yleinen terveystietous ja tieto liikunnan terveysvaikutuksista eivät olleet varsinkaan pakolaisuuden vuoksi Suomeen muuttaneilla aina samankaltaisia kuin syntyperäisillä suomalaisilla.

Kulttuurieroista kertoo myös usean haastateltavan ihmettelyt liittyen kantaväestön ikääntyneiden liikunta-aktiivisuuteen. Vain harvassa maassa on sellaista liikuntakulttuuria kuin Suomessa, jossa ikääntyneet liikkuvat yhtä usein kuin nuoret. Niinkin nuoret kuin 40-vuotiaat muuttajat maista, joissa keskimääräinen elinikä on selvästi Suomea alhaisempi, saattavat pitää itseään jo liian vanhoina liikunnan harrastamiseen.

Esiin tuli myös, että naisille, joiden entisessä kotimaassa naisen tehtävänä on huolehtia kodista ja perheestä eli olla täysipäiväinen kotiäiti, liikunnalla tulee usein olla joku käytännön tarkoitus, jotta sitä tulisi tehtyä. Tämä siksi, etteivät he olleet tottuneet harrastamaan liikuntaa pelkän liikunnan harrastamisen vuoksi. Monen vanhassa kotimaassa arkiliikunta oli välttämätöntä selviytymisen kannalta, mutta Suomessa tällaista liikkumisen pakkoa henkiinjäämiseksi ei ole.

Yhdessä muiden (naisten) kanssa liikkuminen on maahanmuuttajajanosille hyvin tärkeää. Jotkut heistä antoivat ymmärtää suorastaan pelkäävänsä liikunnan harrastamista ilman ystävien tai ryhmän tukea. Esiin tuli myös monien aiempien tutkimusten tavoin, että var-

sinkin islaminuskosten naisten tulisi voida harrastaa liikuntaa ilman riskiä miesten katseista, mikäli he aikovat liikkua ilman huntua ja pitkäa hametta. Miehillä yhdessä liikkuminen on käytännössä paljon helpompaa, koska he voivat pelata jalkapalloa ja muita pelejä suhteellisen vapaasti.

Jotta liikunnasta olisi mahdollisimman paljon apua kotoutumisessa ja jotta siinä ei olisi syrjiviä käytäntöjä, tulisi sen järjestämisessä huomioida useita asioita. Ensinnäkin, kun maahanmuuttajille järjestetään liikuntaa, tulisi miehille ja naisille olla erilliset liikuntaryhmät, mutta ryhmien pitäisi olla avoimia kantaväestölle. Tällaisissa ryhmässä maahanmuuttajien ja kantaväestön olisi luontevaa tutustua toisiinsa. Toiseksi, maahanmuuttajasuusiltaan Suomen suurimmassa kunnassa olisi syytä olla erillinen maahanmuuttaja-asioihin keskittyvä liikunnanohjaaja, joka paitsi vetäisi liikuntaryhmiä, myös antaisi maahanmuuttajille tietoa liikunnasta, sen järjestämisestä, tilojen varaamisesta ja byrokratian käytännöistä selviämiseksi. Kolmanneksi, maahanmuuttajataustaisia tulisi ottaa enemmän mukaan liikuntapalvelujen suunnitteluun, koska heillä on kokemuksellista tietoa maahanmuuttajaryhmistä ja niiden kulttuurisista erityispiirteistä. Tällöin resurssit tulisivat paremmin kohdennettua. Suomalaisen kulttuurin tavat saattavat olla etenkin alkuun maahanmuuttajille vieraita, mutta vastaavasti muiden kulttuurien tavat voivat puolestaan olla outoja suomalaisille. Neljänneksi, maahanmuuttajien houkuttelemiseksi liikunnan harrastajaksi tulisi myös jalkautua enemmän ”kentälle”, heidän tyypillisimpiin kokoontumispaikkoihin, sillä esimerkiksi lehti-ilmoitukset ja mainokset tavoittavat huonosti tätä kohderyhmää. Viidenneksi, liikunnan hyödyistä kertominen olisi syytä monessa tapauksessa aloittaa aivan perusasioista. Kaikissa maissa liikunta ei ole yhtä keskeinen osa kulttuuria kuin meillä, eikä siihen liittyen ole välttämättä ollut tietoakaan tarjolla. Lopuksi on myös hyvä pitää mielessä, että koko väestön liikunnan edistäminen monipuolisine palveluineen hyödyttää myös maahanmuuttajia.

LÄHTEET

- Aaltonen, M., Joronen, M. & Villa, S.** 2009. Syrjintä Suomessa 2008. Helsinki: Ihmisoikeusliitto.
- Andersson, M.** 2002. Identity work in sports. Ethnic minority youth, Norwegian macro-debates and the role model aspect. *Journal of International Migration and Integration* 3 (1), 83–106.
- Berry, J. W.** 2006. Contexts of acculturation. Teoksessa: D. L. Sam & J. W. Berry (toim.) *The Cambridge handbook of acculturation psychology*. Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, São Paolo: Cambridge University Press, 27–42.
- Compass** 1999. Sport participation in Europe. A project seeking the co-ordinated monitoring of participation in sports in Europe. London: UK Sport & Walkden House.
- Elling, A., De Knop, P. & Knoppers, A.** 2001. The social integrative meaning of sport: A critical and comparative analysis of policy and practice in the Netherlands. *Sociology of Sport Journal* 18 (4), 414–434.
- Elling, A. & Knoppers, A.** 2005. Sport, gender and ethnicity: Practises of symbolic inclusion/exclusion. *Journal of Youth and Adolescence* 34 (3), 257–268.
- Ekholm, E.** 2001. Monietninen yhteiskunta. Teoksessa: A. Forsander, E. Ekholm, P. Hautaniemi, A. Ali, A. Alitolppa-Niitamo, E. Kyntäjä & N. Quoc Cuong (toim.) *Monietnisyys ja työ*. Helsinki: Palmenia, 161–188.
- Erkut, S. & Tracy, A. J.** 2002. Predicting adolescent self-esteem from participation in school sports among Latino subgroups. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences* 24 (4), 409–429.
- Forsander, A. & Ekholm, E.** 2001. Etniset ryhmät Suomessa. Teoksessa A. Forsander, E. Ekholm, P. Hautaniemi, A. Ali, A. Alitolppa-Niitamo, E. Kyntäjä & N. Quoc Cuong (toim.) *Monietnisyys ja työ*. Helsinki: Palmenia, 83–160.
- FRA** 2010. Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport: A comparative overview of the situation in the European Union.

Wien: European Union Agency for Fundamental Rights.

- Galtung, J.** 1991. The sport system as a metaphor for the world system. Teoksessa: F.Landry, M. Landry & M.Yerles (eds.) *Sport ... the Third Millenium*. Quebec: University of Laval Press. 147–156.
- Helakorpi, S., Patja, K., Prättälä, R. & Uutela, A.** 2001. Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys kevät 2001. Helsinki: Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B 16 / 2001.
- Horsti, K.** 2009. Kyllä Suomeen yksi nainen mahtuu! Turvapaikanhakijat uhreina ja uhkana suomalaisessa julkisuudessa. Teoksessa S. Keskinen, A. Rastas & S. Tuori (toim.) 2009. *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Tampere: Vastapaino, 77–85.
- Joronen, T.** 2009. Johdatus kirjan teemoihin. Teoksessa T. Joronen 2009 (toim.) *Maahanmuuttajien vapaa-aika ja kulttuuripalvelut pääkaupunkiseudulla*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 10–24.
- Kay, T.** 2006. Daughters of Islam. *International Review for the Sociology of Sport* 41 (3), 357–373.
- Koski, P.** 2000. Liikunnan kansalaistoiminta kulttuurina - toiminnan merkityksellisyys ja merkitysrakenteet. Teoksessa: H. Itkonen, J. Heikkala, K. Ilmanen & P. Koski (toim.) *Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 152. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura. 135–154.
- Koski, P.** 2004. Liikuntasuhde – liikunnan kohtaaminen kulttuurisesti rakentuvana sosiaalisena maailmana. Teoksessa: K. Ilmanen (toim.) *Pelit ja kentät*. Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Tampere: Jyväskylän yliopisto, Liikunnan sosiaalietien laitoksen tutkimuksia 3/2004, 189–208.
- Koski, P.** 2005. Alcohol in the web of meanings. A cultural perspective on youth, sport, and alcohol. Teoksessa: A. Bouroncle, & S. Rauhamaäki (eds.) *Sports and substance use in the Nordic countries*. NAD-publication, No 45, 161–176.

- Koski, P.** 2008. Physical Activity Relationship (PAR). *International Review for the Sociology of Sport* 43 (2), 151–163.
- Koski, P. & Tähtinen, J.** 2005. Liikunnan merkitykset nuoruudessa. *Nuorisotutkimus* 23 (1), 3–21.
- Krouwel, A., Boonstra, N., Willem Duyvendak, J. & Veldboer, L.** 2006. A good sport? Research into the capacity of recreational sport to integrate Dutch minorities. *International Review for the Sociology of Sport* 41 (2), 165–180.
- Laakso, L.** 1986 Aikuisväestön vapaa-ajan liikuntaharrastus. Teoksessa: P. Vuolle, R. Telama & L. Laakso (toim.) Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 50. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 87–99.
- Laki kotoutumisen edistämisestä** 2010. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386/> [Luettu 7.11.2011].
- Lehmuskallio, M.** 2007. Liikuntakulutus kapunkilaislasten ja -nuorten liikuntasuhteessa. Turun yliopiston julkaisuja C 163.
- Müller, F., van Zoonen, L. & de Roode, L.** 2008. The integrative power of sport: Imagined and real effects of sport events on multicultural integration. *Sociology of Sport Journal* 25 (3), 387–401.
- Myrén, K.** 1999. Pois paitsiosta – maahanmuuttajien liikuntaharrastukset ja vapaa-ajanvietto Suomessa. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 122. Jyväskylä: LIKES.
- Myrén, K.** 2003. Kohtaamisia liikunnan kentällä – liikunnan suvaitsevaisuus-hankkeiden arviointi 1996–2002. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 143. Jyväskylä: LIKES.
- Nielsen, H. S., Rosholm, M., Smith, N. & Husted, L.** 2004. Qualifications, discriminations, or assimilation? An extended framework for analyzing immigrant wage gaps. *Empirical Economics* 29 (4), 855–883.
- Strandbu, Å.** 2005. Identity, embodied culture and physical exercise. Stories from Muslim girls in Oslo with immigrant backgrounds. *Young*, 13 (1), 27–45.
- OPM** 2009. Maahanmuuttajaväestön asema opetusministeriön tehtävälueilla. Helsinki: Opetusministeriön politiikka-analyseja 2009: 3.
- OPM** 2010. Kehittämishohjelma maahanmuuttajien kotouttamiseksi liikunnan avulla. Helsinki: Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010: 16.
- Pfister, G.** 2000. Doing sport in a headscarf? German sport and Turkish females. *Journal of Sport History* 27 (3), 497–524.
- Pohjanpää, K., Paananen, S. & Nieminen, M.** 2003. Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002. Helsinki: Tilastokeskus, elinolot 2003:1.
- SLU** 2005–2006. Aikuisliikunta. Helsinki: Suomen Kuntourheiluliitto.
- SLU** 2009–2010. Aikuisliikunta. Helsinki: Suomen Kuntoliikuntaliitto.
- Qin, D. B.** 2009. Being “good” or being “popular”: Gender and ethnic identity negotiation of Chinese immigrant adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 24 (1), 37–66.
- Sam, D. L. & Berry, J. W.** 2006. Introduction. Teoksessa: D. L. Sam & J. W. Berry (toim.) *The Cambridge handbook of acculturation psychology*. Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, São Paulo: Cambridge University Press, 1–7.
- Väänänen A., Toivanen, M., Aalto, A.-M., Bergbom, B., Härkäpää, K., Jaakkola, M., Koponen, P., Koskinen, S., Kuusio, H., Lindström, K., Malin, M., Markkula, H., Mertaniemi, R., Peltola, U., Seppälä, U., Tiitinen, E., Vartia-Väänänen, M., Vuoremaa, M., Vuorento, M. & Wahlberg, K.** 2009. Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Esiselvitysraportti. Sektoritutkimuksen neuvottelukunta. Osaaminen, työ ja hyvinvointi 9–2009. Helsinki: Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Walseth, K. & Fasting, K.** 2003. Islam’s view on physical activity and sport. Egyptian women interpreting Islam. *International Review for the Sociology of Sport* 38 (1), 45–60.
- Walseth, K. & Fasting, K.** 2004. Sport as a means of integrating minority women. *Sport in Society* 7 (1), 109–129.
- Walseth, K.** 2006. Sport and belonging. *International Review for the Sociology of Sport* 41 (3), 447–464.
- Westermeyer, J.** 1989. Mental health for refugees and other migrants. Social and preventive approaches. Springfield: Charles C Thomas Publisher.
- Yang, K., Laffrey, S. C., Stuijbergen, A., Eun-Ok, K., May, K. & Kouzekanani, K.** 2007. Leisure-time physical activity among midlife Korean immigrant women in the US. *Journal of Immigrant and Minority Health* 9 (4), 291–298.
- Zacheus, T.** 2008. Luonnonmukaisesta arkiliikunnasta liikunnan eriytymiseen. Suomalaiset liikuntasukupolvet ja liikuntakulttuurin muutos. Turun yliopiston julkaisuja C 268.
- Zacheus, T.** 2010a. Liikuntaan ja urheiluun liittyvät merkitykset suomalaisten elämän aikana. *Kasvatus & Aika* 4 (2), 55–68.
- Zacheus, T.** 2010b. The significance of sport and physical activity during the acculturation and integration process of immigrants in Finland – the experts’ view. *European Journal for Sport and Society* 7 (2), 155–166.
- Zacheus, T. & Hakala, M.** 2010. Liikunta kotoutumisen ja kulttuurien kohtaamisen välineenä – Maahanmuuttajien parissa työskentelevien näkökulmia. *Kasvatus* 41 (5), 432–444.